

DÜNYA SİYASETİNDE LATİN AMERİKA 4

Editörler

Doç. Dr. İsmail Ermağan

Doç. Dr. Emine Tahsin

Doç. Dr. Segâh Tekin

DÜNYA SİYASETİNDE LATİN AMERİKA 4

Editörler: Doç. Dr. İsmail Ermağan – Doç. Dr. Emine Tahsin
Doç. Dr. Segâh Tekin

Yayın No. 3858

Beşeri Bilimler No. 370

ISBN: 978-625-417-311-0

E-ISBN: 978-625-417-312-7

Basım Sayısı: 1. Basım, Kasım 2021

© Copyright 2021, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO. 40340

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayımladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Tarkan Kara -erdal@nobelyayin.com-

Redaksiyon: Emre Gürbüz -emregurbuz@nobelyayin.com-

Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-

Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-

Baskı Sorumlusu: Yavuz Şahin -yavuz@nobelyayin.com-

Baskı ve Cilt: Sarıyıldız Ofset Amb. Kağ. Paz. San. ve Tic. Ltd Sertifika No. 23593

İvedik Ağaç İşleri San. Sit. 1354. Cad. 1358. Sok. No. 31 Ostim / ANKARA

Kütüphane Bilgi Kartı

Ermağan, İsmail, Tahsin, Emine., Tekin, Segâh

Dünya Siyasetinde Latin Amerika 4 / Editörler: Doç. Dr. İsmail Ermağan – Doç. Dr. Emine Tahsin –
Doç. Dr. Segâh Tekin

1. Basım, XXX + 656 s., 16x23,5 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-417-311-0

E-ISBN: 978-625-417-312-7

1. Dünya Siyaseti 2. Latin Amerika 3. Türkiye

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mah. 2465 Sok. Oto Sanayi Sitesi No. 7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65 - **Sipariş:** siparis@nobelyayin.com-

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com / www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım, Ekip Dağıtım, Kida Dağıtım, Kitapsan, Nezih Kitabevleri, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri

ÖN SÖZ -1: LATİN AMERİKA'NIN GÜNÜMÜZ DÜNYASINDAKİ YERİ VE AĞIRLIĞI

2012-2016 yıllarında Küba'da görev üstlenmiş bir bürokrat olarak ifade edebilirim ki toplam nüfusu 650 milyonu aşan Latin Amerika ve Karayipler (LAK), maalesef, Türk kamu oyununun ilgisini yeterince çekebilen bir bölge değildir. 2006 yılından itibaren Dışişleri Bakanlığımızın önderliğinde gerçekleştirilen LAK açılımı sayesinde, ülkemizin bölge ile siyasi ve ekonomik ilişkileri artmış, mevcut büyükelçilerimizin sayısı 6'dan 17'ye çıkarılmıştır. Söz konusu açılıma paralel olarak bölgeye ilişkin araştırmaların, yayınların ve makalelerin artmasıyla birlikte Türkiye'de LAK ülkelerine yönelik ilginin yükseleceğine inanıyorum. Bu noktada ilk iki sayısı Sayın İsmail Ermağan, son iki sayısı da Sayın İsmail Ermağan-Sayın Emine Tahsin-Sayın Segâh Tekin editörlüğünde hazırlanan, "Dünya Siyasetinde Latin Amerika" kitap serisi, ülke literatürü için sevindirici bir gelişmedir.

Latin Amerika denince Türkiye'de akla, futbol ve tango dışında maalesef, uyuşturucu ticareti, mafya tarafından kaçırılan, öldürülen, masum insanlar, fakirlik ve işsizlik gelmektedir. Oysa bu üzücü insan manzaraları; yolsuzlukların, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin ve temel haklara öncelik tanımayan siyasi sistemlerin sonuçlarıdır. Ülkemizde LAK bölgesiyle ilgili araştırmalar, söyleşiler, makaleler ne kadar artarsa Türk okuru, LAK bölgesinin sorunlarını o kadar daha iyi kavrayacak ve olayların arka planını daha rahat görebilecektir.

Geriye doğru toplu açıdan baktığımızda G20 üyesi 3 ülkenin (Brezilya, Meksika ve Arjantin) de dâhil olduğu LAK bölgesinin, dünya siyasetinde, dönemin iç ve dış koşulları doğrultusunda haberlere yansıdığını ve öne çıktığını görürüz. Ham madde fiyatlarının yüksek olduğu yıllarda (2003-2013) LAK ül-

kelerinde, ekonomik büyümeyle paralel olarak orta sınıfların gelirinde artışlar yaşandığını, fakirliğin azaldığını, refahın arttığını memnuniyetle izledik. Ancak son yıllarda LAK bölgesinden iç açıcı haberler gelmemektedir. 2019 yılı sonbaharında, Şili’den başlayarak neredeyse kıtanın tamamına yayılan başkaldırı ve protestoların gerisinde eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimdeki güçlükler ile sosyal güvenlik sisteminin zayıflığı yatmaktadır. Başkanlık sistemi ile yönetilen LAK ülkelerindeki yönetici kadroların, yılların biriktirdiği devasa sorunlara çare üretemedikleri dikkat çekmektedir. Öte yandan Covid-19 pandemisinin bölgenin köklü sorunlarını daha da derinleştirdiğini aklımızda tutalım.

Lula da Silva’nın başkan olduğu yıllarda, dünya siyasetinde bir yıldız gibi parlayan Brezilya’dan, 2015 yılından itibaren artık sadece skandal ve yolsuzluk haberleri yansımaları düşündürücüdür. Hugo Chavez Dönemi’nde, refah seviyesinde büyük artış kaydeden Venezuela, son 6 yıldır derin bir çöküş içindedir, ülke nüfusunun 6 da biri yurt dışına kaçmıştır. Arjantin’de iktidarın, sol ve sağ hükümetler arasında el değiştirmesine karşın enflasyon oranı düşürülemede, dış borç sorunu aşılamamaktadır. FARC ile 2016 yılında barış anlaşması imzalamaya muvaffak olan Kolombiya’da işler beklentilerin aksine iyiye gitmemekte, sosyal çalkantılar giderek yaygınlaşmaktadır. LAK bölgesinin en gelişmiş ülkesi kabul edilen Şili’de, 2019 sonbaharında çıkan olayların yatıştırılabilmesi için aylar süren çabalar gerekmiştir. Sosyal huzursuzlukların kökeninde gelir dağılımı eşitsizliği ile eğitim ve sağlık alanlarındaki yaygın yetersizliğin yattığını gören liberal hükümet, ülkede bir sistem sorunu olduğunu kabullenerek mevcut anayasayı değiştirmek üzere harekete geçmiştir. Uzun yıllar liberal sağ politikalar izleyen Peru’da, geçtiğimiz 5-6 yıl içinde devlet başkanları görevden azledilmiş, çok sayıda eski lider ve politikacı yolsuzluklara karışmaktan ötürü hâkim karşısına çıkmak zorunda kalmış, eski bir devlet başkanı intihar etmiştir. Yolsuzluklardan bıkmış durumdaki Peru seçmeni, sonunda liberal sağ siyasetçilere tepkisini göstermiş, geçtiğimiz aylarda sendikacı, solcu ve fazla tanınmamış bir öğretmeni devlet başkanı koltuğuna oturtmuştur. LAK bölgesinin ikinci lider ülkesi Meksika’nın sol popülist lideri, uyuşturucu kartelleri ile mücadelesinde henüz bir başarı elde edememiştir. Orta Amerika’nın şiddet ve fakirlik sarmalındaki üç ülkesi, Honduras, El Salvador ve Guatemala’nın durumlarında bir iyileşme kaydedilememektedir. Seçimlere hazırlanan bölge ülkelerinden “sandinist ve sosyalist” Nikaragua, muhalefet liderlerini hapse atmak ile meşguldür. Karayipler’in, en fakir ve en istikrarsız ülkesi Haiti’de devlet başkanı evine gerçekleştirilen silahlı saldırıda hayatını kaybetmiştir. Ülkenin önündeki son

şans, Eylül ayında düzenlenecek seçimlerdi. Küba'nın Covid-19 pandemisi ve ABD ambargosundan kaynaklanan sıkıntıları artarak devam etmektedir.

İşte 2021 yaz aylarında LAK bölgesinden dünyaya yansıyan tablo bu şekilde karamsardır. Tablonun böylesine moral bozucu olmasında, bölge lideri Brezilya ile petrol zengini Venezuela'nın vasıfsız yöneticilerinin sorumlulukları söz konusudur. Bazı çevrelerin ırkçı, faşist ve kaçık sözleriyle tarif ettikleri devlet başkanı Jair Bolsonaro'nun, 2022 seçimleriyle devre dışı kalması yanında Venezuela lideri Maduro'nun, muhalefet ile derhal masaya oturarak adil ve serbest seçimler yapılmasını kabul etmesi, LAK bölgesinin geleceği açısından hayati önem taşımaktadır. Venezuela'nın, demokratik uzlaşa ve sosyal barışa yönelerek yeni bir sayfa açmaya muvaffak olması, yakın çevresinin ve tüm Güney Amerika'nın huzura, ekonomik büyümeye ve siyasi istikrara dönüşünün ilk adımını teşkil edebilecektir.

E. Büyükelçi Hasan Servet Öktem

26.7.2021

ÖN SÖZ -2:

TEMEL AMAÇ TÜRKİYE'DE BÖLGE LİTERATÜRÜNÜN OLUŞUMUNA KATKI SAĞLAMAKTIR!

“Dünya her ne kadar küresel bir köy hâline gelse de Türkiye'nin uluslararası ilişkiler ağı, iç içe geçmiş kümeleri kapsayan bir çeşitlilik henüz arz edememektedir. Balkanlar'dan Orta Asya'ya, Orta Doğu'dan Afrika'ya etki sahaları bulunan Türk dış politikasında kimi “yıl ilan etmeler” veya dilinden kültürüne, kamu diplomasisinden halk etkileşimine uzanan bir vizyonla sistematik bir hâl almalar da olsa hâlâ kritik sıkıntılar yaşanmaktadır. Destinasyon olarak “ya Avrupa Birliği ya da Orta Doğu ikilemi” yakın zamanda ancak terk edilebilmişse de ülke akademisyenleri bu çeşitliliğe gecikmeli olarak adapte olabilmektedir. Artık durum şu ki Türkiye'nin devlet aklı; Latin Amerika'dan Doğu Asya'ya, Avrupa'dan İslam dünyasına, ilişkilerini çoklu düzlemde yürütmenin elzemliğini görmektedir.”¹ Diğer ifadeyle Avrupa Birliği'ne üye olalım ya da Avrupa ile ilişkilerimizi keselim, Şangay İşbirliği Örgütü veya İslam İşbirliği Teşkilatı ile ortaklıklar kuralım, bilelim ki hiçbir hedef sepetin çeşitlenmesine engel değil! Bilakis “küresel köy”de etrafına bakamayan kendisine aldatılmışlıktan başka bir şey hediye etmez. Asya Pasifik, Afrika gibi Latin Amerika bölgesi de dünya ölçeğinde ülkelere kayda değer fırsatlar sunmaktadır.

Bilmekteyiz ki 21. yüzyılda asıl başarı, insani gelişim endekslerinde yukarılarda konumlanmış verilere ulaşmaktır. İnsani gelişim, kalkınma, hep bilgi kaynaklı ülkelerde petrol, doğal gaz kaynaklarına sahip ülkelere nazaran daha fazla oranda gerçekleşmektedir. Türkiye, Soğuk Savaş'ın bitiminden itibaren önce Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar ve akabinde Afrika gibi coğrafyalarda

¹ İsmail Ermağan & Segâh Tekin: Türk Dış Politikası – Latin Amerika ve Karayipler, Ed. Hasan Acar, Türk Dış Politikası, Nobel Akademik Yayıncılık, 2020, s. 595-613.

diplomatik, ticari ve kültürel bağlamlarda ilişkiler geliştirerek ülkenin dünya konjonktüründe “ederini” yükseltmek arzusundadır. Fakat dış politik birimlerden ticaret ataşeliklerine, STK’lerden üniversite enstitülerine bilgi üretme, yeterli değildir. Bu çalışma, Türkiye’de Latin Amerika üzerine akademik çalışmalar hususunda bir kaynak-bir basamak olma gayesindedir. Fark edilmektedir ki bu bölge üzerine Türkçe kaynaklar daha yeni yeni gelişmektedir.

Sorunlara üzölmek en kolay; planlamak gerekir çünkü Türkiye’de araştırma merkezi olarak kurgulanan üniversite yapıları, şimdiye kadar “tabela enstitü” olmaktan öteye geçememekte ve maalesef donanımdan uzaklar. Diğer bölgeler gibi Latin Amerika ile ilgili akademik çalışmalar bir plan çerçevesinde ve adım adım da olsa desteklenmelidir.

Kitabın ortaya çıkmasına katkı sunan değerli yazarlara/ meslektaşlarımıza okur adına müteşekkirimiz. Artık üç editörle karşınızdayız, okura daha kaliteli ve uzun süreli yayını sizlerle buluşturmaya umuyoruz.

Bu eser de kimi üniversitelerde ders kitabı olacaktır veya dış işleri organları tarafından sipariş edilecektir. Çünkü biz yine çok çalıştık ve okura işimizi yaptık moduna geldik. Şunu bütün yüreklilikle deklare ederiz ki Türkiye’de daha faydalı benzer yayınlar çıkar, bu bölge ülkemizde hak ettiği değeri alır; bölge ülkeleri ile olan ilişkiler hem STK ve akademi hem de iktidar ve muhalefet kanallarında olandan daha iyi yönetilir. Eksik her zaman olabilir, bizim açımızdan önemli ve elzem olan, akademik katkıyı sunmaktır. Bu bağlamda biz, inşallah, daha çok çalışacağız!

Not: Beyan edilir ki kitabın bölümlerinde ifade edilen görüşler yazarların kendilerine aittir.

Dünyaya bakalım çünkü dünyaya bakmak; aslında kendimizin iç organlarının röntgenini çekmektir, nefes almaktır, gelişmektir.

Doç. Dr. İsmail Ermağan

05 Temmuz 2021

ÖN SÖZ -3:

BU YAYINA DAİR BİR BİLGİLENDİRME

İlk kez 2017’de yayınlanan “Dünya Siyasetinde Latin Amerika” derleme serisinin, dördüncüsünü okurlarla buluşturuyoruz. Bu bağlamda ortaya çıkan “süreklilik” ve “çeşitlilik”, Türkiye özelinde Latin Amerika ve Karayipler bölgesine yönelik ilgi ve çalışmaların kapsamı açısından bizleri umutlandırıyor.

Covid-19 salgını, yaşamın her alanında olağanüstü koşullarla yüzleşmemizi beraberinde getirirken toplumları birçok alanda değişimlere zorlayan koşulları ortaya çıkardı. Latin Amerika ve Karayipler ülkeleri açısından da bu süreç bölgeye özgün yeni kırılma noktaları ve sorunları gündeme getirdi. Bu koşullar aynı zamanda bizlere bölgenin toplumsal dinamiklerini kavrama ve analiz edebilmenin ne denli önemli olduğunu bir kez daha gösterdi. Latin Amerika ve Karayipler bölgesine ilgi duyan araştırmacılar ve okurlar açısından bu derlemede de bölgenin geçmişine, bugününe ve geleceğine odaklanılması amaçlandı. Bununla birlikte LAK-4 derlemesinde yer alan çalışmalarda kısmen de olsa bölgenin günümüzde yüzleştiği sorunları dikkate alan başlıklara yer vermeye çalışıldı.

Covid-19 salgının üniversiteleri de değişimlere zorladığı bugünlerde, araştırmacıları bir araya getiren platformların farklılaşması ile bilimsel araştırmalar açısından bilgiye erişim koşulları ve ortak üretimlerin ne denli önemli unsurlar olduğunu gözlemledik. Bu koşullar, LAK-4’ün bölgeye ilgi duyan araştırmacıları bir araya getiren bir zemin oluşturması açısından da özel bir işleve sahip olduğunu düşündürdü. LAK-4 derlemesi ile birlikte ortaya çıkan üretkenlik, olağanüstü koşulların ve çabaların bir ürünü olarak değerlendirilmelidir.

LAK-4 çalışmaya katkı sunan yazarların bu alana yönelik ilgi ve motivasyonu, özverisi olmasa ortaya çıkmazdı.

“Dünya Siyasetinde Latin Amerika” derlemeleri kapsamında ortaya çıkan üretkenlik ve süreklilik, önceki derlemelerde de vurgulandığı üzere özellikle Türkiye üniversitelerinde, sosyal bilimler alanında, lisans ve lisansüstü düzeyde bölgeye yönelik “farkındalığın” artması ve ilginin yaygınlaşması, bölgeye yönelik akademik üretimin de ivme kazanmasına katkı sunmayı amaçlıyor. Bölgeye yönelik bilimsel üretim aynı zamanda Türkiye’nin özgünlükleri, toplumsal, siyasi, iktisadi ve kültürel yapısının kuramsal olarak ele alınmasına katkı sunacak bir zenginliği barındırmaktadır. Bu bağlamda derlemeyle bölgenin özgün dinamiklerini ve bölgeye yönelik kuramsal yaklaşımların Türkiye yazınında tartışılması sürecine, konuya ilgi duyanların araştırma motivasyonuna katkı sunması dilenmektedir.

Doç. Dr. Emine Tahsin

05 Temmuz 2021

ÖN SÖZ -4: TÜRKİYE-LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER İLİŞKİLERİ NEREYE?

Günümüz dünyasında devletler arası ilişkilerde güç, yalnızca askerî kapasiteden ibaret olmayıp ekonomi, kültür, turizm, siyasal düzen, toplumsal özellikler, eğitim sistemi, göç yönetimi gibi pek çok alandaki başarı, ülkeleri cazip kılmakta ve küresel çapta ortaklıklar geliştirmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda 21. yüzyılda Türkiye'nin çeşitli alanlarda artan gücü ve küresel alanda başat aktör olma istekliliği, Türk dış politikasına ivme kazandırmış ve küresel açılımlar politikasını beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin Latin Amerika ve Karayipler (LAK) bölgesiyle gün geçtikçe gelişen ilişkileri de ülkenin çeşitli alanlarda artan güç kapasitesinin ve küresel etkinliğini görünür kılma noktasındaki istekliliğinin sonucudur.

Ülkemizin LAK ülkeleriyle ilişkileri, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'ne, bölgede sömürgecilik faaliyeti yürütmemiş diğer başat devletler gibi büyük ölçüde 19. yüzyılda ekonomik, diplomatik ve toplumsal ilişkilerin kurulmasına dayanmaktadır. 19. yüzyılın ilk yarısında LAK, çoğunlukla küresel sisteme yeni katılan bağımsız ülkelerden oluşan bir coğrafyaya dönüşmüştür. Bu ülkelerin modern uluslararası sisteme katılma ve ticaret ortakları bulma isteklilikleri, Osmanlı İmparatorluğu ile ilk temasların neticesinde diplomatik ilişkilerin kurulmasına yol açmıştır. İmzalanan ilk anlaşmalar ticaret konulu olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ile LAK bölgesini birbirine bağlayan esas unsur ise göç olmuştur. Dönemin küresel göç hareketliliği eğilimleriyle uyumlu olarak özellikle Levant bölgesinden çok sayıda Osmanlı vatandaşı Amerika kıtalarına göç etmiştir. Bu göçmenler içlerinde muhtemelen çok az sayıda etnik Türk ba-

rındırmalarına rağmen geldikleri ülkeye nispetle *turcos* olarak resmî kayıtlara girmişlerdir. Böylelikle iki coğrafya arasında günümüze dek süren toplumsal ve kültürel bir bağ oluşmuştur. 20. yüzyılda coğrafi uzaklık başta olmak üzere iç ve dış politikaya dair çeşitli nedenlerle Türkiye-LAK ile ilişkileri zayıf kalmıştır. Bununla beraber Türkiye ve bölge ülkeleri arasında genç ülkeler olarak modernleşme ve küresel sistemde yer edinme çabası, ekonomik gelişmişlik düzeyi benzerliğinin getirdiği ortak sorunlar ve yine demokrasinin konsolidasyonu ve siyasal istikrarın sağlanmasında karşılaşılan zorluklar gibi pek çok alanda benzerlikler dikkat çekicidir. Nitekim Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı'nda emperyalist Avrupalı güçlere karşı Atatürk liderliğinde verdiği mücadele ve askerî, siyasal ve toplumsal boyutlarıyla yürütülen modern ulus inşası projesi bölgede ilgiyle takip edilmiş ve takdir görmüştür.

Soğuk Savaş sonrası dönemde küresel sistemin değişen dengeleri içinde yeni ortaklıklar kurmak isteyen Türkiye, 1990'larda bu çerçevede girişimler başlatsa da LAK ile ilişkilerin gelişmesinde en önemli zaman dilimi 2000'ler olmuştur. Türkiye'nin artan ekonomik gücü ve siyasal etkinliğiyle orantılı olarak Türk dış politikasında hedef bölgelerden biri konumuna gelen LAK ile ilişkilerin geliştirilmesine özel önem verilmiştir. Devlet başkanı, başbakan ve bakanlar düzeyinde karşılıklı üst düzey ziyaretler gerçekleşmiş, Türkiye bölgenin önemli aktörleri olan Brezilya ve Meksika ile özel diplomatik girişimlerde ortaklıklar kurarken Venezuela, Kolombiya, Şili gibi ülkelerle ikili ilişkilerini derinleştirmiştir. Karşılıklı olarak büyükelçilik ve diplomatik temsilciliklerin sayısı artırılmış, bölgenin önemli kentlerine Türkiye'den uçak seferleri konmuş ve ticari ilişkilerin ve turistik ziyaretlerin arttığı gözlemlenmiştir. Türkiye LAK bölgesinde var olan çok sayıda bölgesel ve alt bölgesel örgütle diplomatik diyalog kurmuş, anlaşmalar imzalanmış ve Pasifik İşbirliği gibi çeşitli örgütlere de gözlemci üye olarak dâhil olmuştur. Türkiye'nin LAK politikası klasik manada diplomatik ilişkilerin ve ticaret hacminin geliştirilmesiyle sınırlı kalmamıştır. Günümüzde Türkiye'nin artan yumuşak gücü gerek TİKA, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Yunus Emre Enstitüleri gibi kurumların kamu diplomasisi faaliyetleri ve TRT ve Anadolu Ajansının bölge dillerindeki yayınları gerekse Türk dizilerinin bölgedeki popülaritesinin sağladığı Türkiye'ye, Türk dili ve kültürüne yönelik ilginin artmasıyla bölgeyle ilişkilerde kendini göstermektedir.

Türkiye'nin bu girişimleri, ülkemizin gerek kurumsal ve mali kapasite gerekse insan kaynakları bağlamında LAK bölgesine özel önem verdiğini ve uzun vadeli ilişkiler geliştirmek üzere yatırım yaptığını göstermektedir. Küresel sistemin işleyişinde bir dönüşüm sürecinin yaşanmakta olduğu günümüzde LAK, dünyanın pek çok noktasına coğrafi uzaklığına rağmen Asya Pasifik

ticaretinin artan önemi, Atlantik ticareti ve coğrafyasındaki konumu, sahip olduğu ve yenilerinin keşfedildiği enerji kaynakları, doğal kaynakları, zengin tarım arazileri ve tatlı su zenginliğiyle küresel çapta yalnızca büyük güçlerin değil küçük devletlerin de ilişkilerini geliştirmek istediği bir bölgedir. Bu bağlamda, küresel sistemin işleyişinde etkinliği giderek artan ve bu yönde hedefleri olan ülkemizin LAK bölgesinin artan önemini ve bölge ülkeleriyle kalıcı ortaklıklar kurmanın yalnızca ikili ilişkilerde değil, çok taraflı uluslararası örgütler ve platformlar nezdinde her iki tarafa da sağlayacağı yararları göz ardı etmesi mümkün değildir. Nitekim ülkemizin karşılıklı ilişkileri geliştirmek üzere attığı kararlı adımlar da bu yöndedir. Bu çerçevede LAK bölgesinin ekonomiden sinemaya, siyasal yapısından yerli halkların durumuna kadar farklı yönleriyle öğrenilmesi ve anlaşılması, bölgeye yönelik ortaklık politikasının sağlıklı ilerleyişine ve sürekliliğine katkı sunacaktır.

Doç. Dr. Segâh Tekin

05 Temmuz 2021

İÇİNDEKİLER

Ön Söz 1: Latin Amerika'nın Günümüz Dünyasındaki Yeri ve Ağırlığı	III
Ön Söz -2: Temel Amaç Türkiye'de Bölge Literatürünün Oluşumuna Katkı Sağlamaktır!.....	VI
Ön Söz -3: Bu Yayına Dair Bir Bilgilendirme.....	IX
Ön Söz -4: Türkiye-Latin Amerika ve Karayipler İlişkileri Nereye?.....	XI

BÖLÜM 1

"AĞAÇLARIN DİYARI" GUATEMALA'NIN ÜLKE ANALİZİ

Altuğ Koç

Özet	1
GİRİŞ	2
1. Coğrafi Özellikler	3
2. Demografik Yapı	5
3. Siyasi ve İdari Yapı	7
4. Dış Politika.....	10
5. Ekonomik Özellikler	15
Sonuç	17
Kaynakça.....	19
Ekler.....	24

BÖLÜM 2

ŞİLİ'DEKİ MAPUÇE ÇATIŞMASININ TARİHSEL ANALİZİ

Sedat Taşkiran - Sezai Özçelik

Özet:	29
Giriş	30
1. Mapuçe Çatışması.....	32
1.1. Mapuçe Çatışmasının Tarihsel Arka Planı	34
1.2. 20. Yüzyılda Mapuçe Çatışması	37
1.3. Soğuk Savaş Sonrası Mapuçe Çatışması	40
Sonuç	47
Kaynakça.....	50

BÖLÜM 3

BAĞIMSIZLIKTAN DEMOKRASİYE (1816-1983): ARJANTİN'DE SİYASAL HAYAT

Gamze Yıldırım

Özet	53
Giriş	54
1. 1862: Arjantin Cumhuriyeti'nin Kurulması	55
2. Radikallerin Yükselişi: Hipolito Yrigoyen ve Popülizm.....	58
3. Década Infame: Kötü Şöhretli On Yıl, 1930-1943.....	61
4. Kitlelerin Lideri Juan Domingo Perón ve Peronizm: 1946-1955.....	63
5. Askerî Hükûmetler ve Kırılgan Sivil Hükûmetler: 1955-1975.....	65
6. Kirli Savaş: 1976-1983 Tarihleri Arasında Arjantin.....	71
Sonuç	75
Kaynakça.....	76

BÖLÜM 4

ABD'İNİN LATİN AMERİKA POLİTİKASI: OBAMA'DAN TRUMP'A VENEZUELA ÖRNEĞİ

Mustafa Ateş

Özet	79
Giriş	80
1. ABD-Latin Amerika İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı	82
2. ABD'nin Latin Amerika Politikasını Şekillendiren Doktrinler	84
3. Soğuk Savaş'tan Günümüze ABD'nin Latin Amerika Politikası.....	85
4. Chavez'den Günümüze ABD-Venezuela İlişkileri	88
4.1. İkili İlişkilerin Belirleyici Unsurları	88
4.2. Obama'nın Venezuela Politikası	91
4.3. Trump'ın Venezuela Politikası	93
Sonuç	97
Kaynakça.....	99

BÖLÜM 5

PUTİN DÖNEMİNDE RUSYA FEDERASYONU'NUN LATİN AMERİKA VE KARAYİPLERE YÖNELİK YUMUŞAK GÜÇ POLİTİKASI

Murad Khashimov - Segâh Tekin

Özet	103
Giriş	104
1. Putin Dönemi Rus Dış Politikasında Yumuşak Güç ve LAK	105
2. RF'nin LAK'a Yönelik Yumuşak Güç Politikasının Uygulanması	108
2.1. Devlet Düzeyinde Yapılan Üst Düzey Görüşme ve Ziyaretler	108
2.2. Uluslararası ve Bölgesel Örgütlerdeki Temaslar	110
2.3. Ekonomik İlişkiler.....	112
2.4. Kültür, Eğitim ve Spor.....	114
2.5. Dijital Diplomasi	116
2.6. Rus Diasporası	117
2.7. Rus Ortodoks Kilisesi'nin Faaliyetleri	118
2.8. Covid-19 Salgını Dönemindeki Gelişmeler ve Aşı Diplomasisi.....	119

3. Rf'nun LAK'a Yönelik Yumuşak Güç Politikasının Ölçümü.....	120
Sonuç	123
Kaynakça.....	124

BÖLÜM 6

ŞİLİ'NİN YENİ DEMOKRATİK ANAYASA YAPIM SÜRECİ

Selin Karana Şenol

Özet	129
Giriş	130
1. Anayasa Yapımına Teorik Yaklaşımlar.....	131
2. Şili'nin Yakın Siyasi Geçmişi ve Pinochet Anayasası.....	135
3. 1989 ve 2005 Anayasa Değişiklikleri	141
4. Yeni Anayasa Süreci	144
Sonuç	147
Kaynakça.....	149

BÖLÜM 7

KÜBA SAĞLIK DİPLOMASİSİ

Melike Tuğba Dolu

Özet	153
Giriş	154
1. Sağlık Diplomasisi	156
2. Küba Sağlık Diplomasisi.....	159
2.1. Genel Yapı	159
2.2. İşleyiş ve Finans	162
2. İş Birlikleri	164
2.1. Latin Amerika ve Karayipler: Bölgesel İş Birlikleri	164
2.2. Latin Amerika ve Karayipler Bölgesi Dışındaki İş Birlikleri.....	167
3. Eleştiriler	172
Sonuç	173
Kaynakça.....	176

BÖLÜM 8

LATİN AMERİKA ÜLKELERİNDE DİN, MEZHEPLER VE TOPLUMSAL YANSIMALARI

Yaşar Pınar Özmen

Özet	181
Giriş	182
1. Latin Amerika Dinlerine Genel Bakış	184
2. Latin Amerika’da Katolik Hristiyanlık	187
2.1. Yerli İnançlarla Katolik Hristiyanlığın Etkileşimi	188
2.2. Yirmi Birinci Yüzyılda Katolik Hristiyanlık	190
2.3. Latin Amerika’da Protestanlaşmanın Nedenleri	193
3. Latin Amerika’da Dinin Sosyopolitik Etkisi	195
3.1. Kurtuluş Teolojisi	196
3.2. Günümüz Siyasetinde Dinin Etkisi	198
Sonuç	200
Kaynakça	201

BÖLÜM 9

KÜRESEL BİR LATİN AMERİKA PERSPEKTİFİ OLARAK ÜÇÜNCÜ SİNEMA

Yusuf Ziya Gökçek

Özet	203
Giriş	204
1. Müşterekler, Özgünlükler	206
1.1. İtalyan Yeni Gerçekçiler Kamerayı Sokağa Çıkarı: Üçüncü Sinemaclar Meydana	208
1.2. Üçüncü Sinema’nın “Kusuru”	209
1.3. Üçüncü Sinema’ya Doğru	211
1.3.1. Perónizm Odaklı bir Sinema	212
2. Çirkin, Aç, Mutsuz, Mükemmel Olmayan Bir Latin Amerika Filmi	215
2.1. İzleyicilikten Suç Ortaklığına	216
2.2. Üçüncü Sinema: Kavramsal Bir Genel Çerçeve ve Tartışmalar	218

2.3. Pürüzsüz Hikâyeye Kusurlu Müdahale.....	220
Sonuç	221
Kaynakça.....	223

BÖLÜM 10

İÇ SAVAŞ, DİKTATÖRLÜK, NEOKOLONYAL TAHAKKÜMDE ORTAKLAŞMAK: ORTA AMERİKA SİNEMASI

Orhan Sezgin - Yusuf Ziya Gökçek

Özet.....	225
Giriş	227
1. Mülteci, Çeteci, Militan: Honduras, Panama, Kosta Rika, Nikaragua	228
1.1. Kurucusu Turco Olan bir Sinema: Honduras Sineması	229
1.2. Panama Sineması: Beyaz Perde “Kanalı”	231
1.2.1. Siyaset Politikayı Keşfediyor	232
1.3. Kosta Rika: Madun Öncelikli Ulusal Sinema	235
1.4. Nikaragua Sineması: Somoza’dan Sandinistlere.....	236
1.4.1. Sandinista Ulusal Kurtuluş Cephesi: Devrimden Doğan Sinema	237
1.4.2. Neoiberalizm ve Yeni Bin Yılda Nikaragua Sineması	239
2. Diktatörlük, Savaş ve Neoliberalizm: El Salvador ve Guatemala Sinemaları	240
2.1. El Salvador Savaş Dönemi Sineması: Gerilla Film Yapımcılığı	243
2.1.1. El Salvador Savaş Sonrası Sineması.....	245
2.2. İç Savaşlardan Demokrasiye: Guatemala Sineması.....	246
2.2.1. İç Savaş Yıllarında Sinema	247
2.2.2. Ülke Sineması Yeniden Doğuyor	248
Sonuç	248
Kaynakça.....	249

BÖLÜM 11

LATİN AMERİKA'DA UZAY ÇALIŞMALARI

İsmail Ermağan - Hasibe Talaş

Özet	253
Giriş	254
1. Uluslararası İlişkiler ve Uzay Çalışmaları	255
2. Latin Amerika Bölgesinde Uzay Çalışmaları	258
2.1. Brezilya	259
2.1.1. Uluslararası İş Birlikleri	261
2.1.2. Amaçlar ve Hedefler	262
2.2. Arjantin	263
2.2.1. Ulusal Uzay Planı	265
2.2. Meksika	266
2.3. Bolivya	267
2.4. Ekvador	267
2.5. Kolombiya	268
2.6. Paraguay	269
2.7. Peru	269
2.8. Uruguay	270
2.9. Venezuela	270
2.10. Güney Amerika Uzay Sjansı (SASA)	270
Sonuç	271
Kaynakça	272

BÖLÜM 12

20. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA BREZİLYA MİMARİSİ

Terane Mehemedova Burnak - Elif Atıcı

Özet	275
Giriş	276
1. 1940-1960'lı Yıllar Arasında Brezilya Mimarisinin Yapısal ve Hacimsel Kompozisyonlarının Zenginliği	280
2. Brezilya Mimarisinin Biçimsel ve Mekânsal Çözümlerinin İklimsel Koşullarla İlişkisi	285

3. Başkent Brasilia'nın Mimarisinde Brezilyalı Mimarların Yeni Yaratıcı Yaklaşımları	294
Sonuç	301
Kaynakça.....	302

BÖLÜM 13 MEKSİKA MODERN RESİM SANATININ DOĞUŞU

Nesil Altınok

Özet	305
Giriş	306
1. 1910 Yılı Bağımsızlık Gününün Yıl Dönümü Kutlamaları ve Bu Vesileyle Yapılan İspanyol ve Meksika Resim Sergileri	307
2. 19. Yüzyılda Meksika'da Yaşanan Toplumsal Olaylar ve Bunların Resim Sanatına Yansımaları	308
2.1. Eugenio Landesio, Jose Maria Velasco ve Manzara Resmi	309
2.2. Tuvallerde İspanyol Hâkimiyeti Öncesi Tarihin İşlenmesi	311
3. 1910 Devrimi ve Nedenleri	313
4. 1910 Devrimi'nin Sanat Çevrelerindeki Etkileri.....	315
4.1. San Carlos Akademisi ve Öğrenci Protestoları	315
4.2. Millî Duyarlılık ve Batı'yı Örnek Alma	316
4.3. İzlenimcilik, Joaquin Clausell ve Alfredo Ramos Martínez ve 1913 Yılında Santa Anita Açık Hava Okulu'nun Açılması	316
5. Gerardo Murillo ve Yanardağ Resimleri	321
6. Saturnino Herran ve İlk Defa Gerçek Anlamda Millî Kimlik Etrafında Modernleşme Çabaları	324
7. Fermin Revueltas ve Yurt İçi Gezileri	326
8. Jose Vasconcelos ve Meksika Duvar Resimciliği.....	329
8.1. Diego Rivera	330
8.2. David Alfaro Siquieros	333
8.3. Jose Clemente Orozco.....	335
9. Rufino Tamayo ile Çağdaş Meksika Sanatı'nın Temellerinin Atılması	336
Sonuç	338
Kaynakça.....	340

BÖLÜM 14 TANGONUN TARİHSEL SERÜVENİ

Ortaç Aydınođlu

Özet	341
Giriş	342
1. Tango: Kelimenin Kökleri	347
2. Melez Bir Kültür Olarak Tangoyu Ortaya Çıkaran Ortam	349
3. Arjantin Tangosunun Gelişimi ve Dönemler	352
4. Tango Müziğinin Evrimi ve İlk Dönem	355
5. Geçiş Dönemi ve Sonrası	360
Sonuç	365
Kaynakça	367

BÖLÜM 15 2000'Lİ YILLARDA LATİN AMERİKA'DA KALKINMA TUZAKLARI

Furkan Börü

Özet	369
Giriş	370
1. 2000'li Yıllarda Latin Amerika'da Orta Gelir Tuzağı	372
2. 2000'li Yıllarda Latin Amerika'da Üretkenlik Tuzağı	380
3. 2000'li Yıllarda Latin Amerika'da Kurum Tuzağı	388
Sonuç	394
Kaynakça	396

BÖLÜM 16

PERONİZMDEN KIRCHNERİZME: ARJANTİN'DE YENİ KALKINMACILIĞIN YÜKSELİŞİ VE YAPISAL ÇELİŞKİLERİ

Hilal Gezmiş Chavez

Özet	399
Giriş	400
1. İthal İkameci Sanayileşmeden 2001/2002 Ekonomik Krizi'ne	401
2. Yeni Kalkınmacılığın Yükselişi	403
2.1. Ekonomi Politikaları	403
2.2. Dış Ekonomik İlişkiler	408
2.3. Sosyal Refah Politikaları	410
3. Yeni Kalkınmacılığın Yapısal Çelişkileri	414
Sonuç	418
Kaynakça	418

BÖLÜM 17

EKOLOJİK ADALET PERSPEKTİFİNDEN LATİN AMERİKA'DA KIRSAL KALKINMA VE NEOEKTRAKTİVİZM OLGUSU

Efe Can Gürçan

Özet	423
Giriş	424
1. Ekolojik Adalet ve Ekstraktivizm: Kavramsal Bir Çerçeve	426
2. Latin Amerika'da Neoekstraktivizm ve Ekolojik Adalet	428
Sonuç	439
Kaynakça	441

BÖLÜM 18

GÜNEY AMERİKA'DA POSTNEOLİBERAL BÖLGESELLEŞME DENEYİMLERİ: ALBA VE UNASUR

Taşkın Toprak İpek

Özet:	445
Giriş	446
1. Bölgesel Bütünleşme Kuramlarına Bakmak	448
1.1. Birinci Kuşak Bölgeselcilik	449
1.2. İkinci Kuşak Bölgeselcilik	451
1.3. Üçüncü Kuşak Bölgeselcilik	453
2. Güney Amerika'da Neoliberal Dalga	455
3. Postneoliberal Bölgesel Bütünleşme Modelleri	459
3.1. ALBA-TCP	460
3.2. UNASUR	465
Sonuç	469
Kaynakça	471

BÖLÜM 19

BİR "AÇIK BÖLGESELLEŞME" ÖRNEĞİ OLARAK PASİFİK İTTİFAKI'NIN EKONOMİ POLİTİĞİ

Ertan Erol

Özet	475
Giriş	476
1. Latin Amerika'da Açık Bölgeselleşme Dinamikleri	477
2. Postliberal Bölgeselleşme ve ALBA-TCP	479
3. Latin Amerika'da Sağ/Aşırı Sağ Dalga ve "Bölgeselleşmeme"	482
4. Pasifik İttifakı ve "Yeniden" Açık Bölgeselleşmenin Jeopolitiği	485
5. Pasifik İttifakı'nın Kapasitesi ve Geleceği	487
Sonuç	489
Kaynakça	490

BÖLÜM 20

2000'Lİ YILLARDA LATİN AMERİKA'DA GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE YOKSULLUK VERİLERİNDEKİ DEĞİŞİMLER

Aylin Altınay Cingöz

Özet	493
Giriş	494
1. Latin Amerika'da Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliğine Genel Bir Bakış	495
2. Geçmişten Bugüne Latin Amerika'da Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği	497
3. 2000'lerde Latin Amerika'da Gelir Dağılımı ve Yoksulluk	499
4. 2000'lerde Latin Amerika İş Gücü Piyasası ve Temel Eğilimler	502
5. Şartlı Nakit Transferleri Uygulamaları	503
6. Covid-19 Öncesi ve Sonrası Latin Amerika	510
6.1. LAK Ülkelerinde Covid-19'un Hemen Öncesi Sosyal Harcamaların İşlevsel Dağılımı	511
6.2. Sosyal Koruma	511
6.3. Eğitim	512
6.4. Dinlenme, Kültür ve Din	514
6.5. Çevresel Koruma	514
6.6. Covid-19'un Sonrası Sosyal Harcamaların İşlevsel Dağılımı	514
6.7. Evrensel Sosyal Koruma	515
6.8. Prim Katkısız Nakit Transferlerine Sınırlı Erişim	517
Sonuç	519
Kaynakça	521

BÖLÜM 21

KALKINMANIN KURUMSAL EKONOMİ POLİTİĞİ: GÜNEY AMERİKA ULUSLAR BİRLİĞİ (UNASUR) ÜLKELERİ İÇİN BİR DEĞERLENDİRME

Tahsin Yamak

Özet	523
Giriş	524
1. Kolonyal Geçmişin Gölgesinde Bütünleşme Çabaları: Güney Amerika Uluslar Birliği / Topluluğu	526

2. Ekonomik Kalkınma Tartışmalarına Kurumsal İktisat Perspektifinden Bakış.....	531
3. Güney Amerika Uluslar Birliği Ülkelerinde Kalkınmanın Kurumsal Ekonomi Politikası.....	534
Sonuç	545
Kaynakça.....	547

BÖLÜM 22

LATİN AMERİKA ÜLKELERİNDE İYİ YÖNETİŞİM KURUMLARININ EKONOMİ POLİTİĞİ

Emre Saygın

Özet	551
Giriş	552
1. İyi Yönetişimin Teorik Çerçevesi	554
2. Latin Amerika’da Siyasal Kırılganlıklar.....	556
3. Latin Amerika’da Yolsuzluk Algısı	560
4. Latin Amerika’da Hukuk-Ekonomi İlişkisi	565
Sonuç: İyi Yönetişimin Fırsat Penceresi.....	572
Kaynakça.....	573

BÖLÜM 23

BREZİLYA VE TÜRK MUTFAKLARININ BENZERLİKLERİ VE İKİ KÜLTÜRDE KAHVE

Osman Güldemir

Özet	577
Giriş	578
1. Kahvaltı Ekseninde Farklılıklar	581
2. İki Mutfak Kültüründe Benzer Örnekler	582
2.1. Pastel.....	582
2.1.1. Çi(ğ) Börek.....	583
2.2. Arroz	583
2.2.1. Pilav.....	584

2.3.1. Kuru Fasulye	585
2.4. Carne-de-sol	586
2.4.1. Kuru Et	588
3. Brezilya ve Türk Kültüründe Kahve.....	589
Sonuç ve Öneriler	591
Kaynakça.....	593

BÖLÜM 24

MEKSİKA DEVRİMİ'NİN KÜLTÜREL SONUÇLARI VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İLK YILLARI İLE BENZERLİKLERİ: EĞİTİM SEFERBERLİĞİ

Neslihan Kadıköylü

Özet.....	597
Giriş	598
1. Meksika ve Türkiye'de Gerçekleşen Kültürel Devrim Üzerine	602
2. Diğer Reformlar	608
Sonuç	610
Kaynakça.....	611

BÖLÜM 25

TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER BÖLGESİNDEKİ KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ ÇALIŞMALARI

Ahmet Yıldız

Özet.....	613
Giriş	614
1. Türkiye'nin Bölgedeki Yumuşak Güç Kuruluşları ve Faaliyetleri	615
1.1. Kamu Kuruluşları	615
1.1.1. Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı.....	615
1.1.1.1. Meksika ve Kolombiya Ofislerinin Çalışmaları	616

1.1.1.2. Üst Düzey Siyasi Ziyaretlere Bağlı Olarak Gerçekleşen Proje ve Faaliyetler.....	617
1.1.1.3. LAK Müslümanlarına Yönelik Çalışmalar.....	619
1.1.2. Yunus Emre Enstitüsü	620
1.1.3. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı.....	622
1.1.4. Türkiye Maarif Vakfı	623
1.1.5. Anadolu Ajansı	623
1.1.6. Türkiye Radyo ve Televizyonu	624
1.1.7. Türk Hava Yolları.....	625
1.1.8. Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi.....	626
1.1.9. Diyanet İşleri Başkanlığı	628
1.1.10. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu	629
1.2. Özel Kuruluşlar ve Çalışmalar.....	630
2.1. Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği.....	630
2.2. İnsan Hak ve Hürriyetleri ve İnsani Yardım Vakfı	630
2.3. İslam Toplumu Millî Görüş Teşkilatı	632
2.4. Diğer Yumuşak Güç Kuruluşlarının Çalışmaları	633
2.5. Türk Dizileri	634
Sonuç	636
Kaynakça.....	636
Yazar Bilgileri	643